

Driedaagse Leergang Beleidsonderzoek en Beleidsevaluatie

Onderzoeksmethoden en -technieken voor doelmatiger en doeltreffender beleid

Beproefde en innovatieve onderzoeksmethoden voor effectieve, op leren gerichte ondersteuning van beleid op nationaal en lokaal niveau

Vrijdagen 4, 11 en 18 november 2016
Hotel NH Utrecht

Doelgroepen:

Beleidsonderzoekers bij:
gemeenten, provincies en ministeries
Toezichthouders en evaluatoren
Nationale en regionale planbureaus

Vakdocenten:

Dr. P. van der Knaap, Prof. dr. P.H.M. van Hoesel,
Prof. dr. F.L. Leeuw, Dr. V. Pattyn, Drs. F. Willemsen
R. Vogels, F. Bruijninx, Dr. M.G. Knoef, M. Bik

Organisatie:

In samenwerking met:

Inleiding

Deze vernieuwde leergang beoogt een overzicht te bieden van de meest relevante methoden en technieken voor beleidsonderzoek. Daarbij zullen ook actuele ontwikkelingen aan de orde komen, zoals de opkomst van simulatietechnieken, big data en social media.

De probleemstelling moet worden gezien als de cruciale schakel tussen de beleidsvraag en de toe te passen methoden en technieken. Belangrijke vraag is dus: hoe zorg je voor een goede aansluiting tussen de probleemstelling en de opzet van beleidsonderzoek? Daarbij is onder meer van belang de fase waarin de beleidsontwikkeling zich bevindt. Een verkennend onderzoek naar een nieuw maatschappelijk probleem vraagt bijvoorbeeld om een ander type onderzoek dan een effectiviteitsonderzoek of een onderzoek naar de kwaliteit van de beleidsuitvoering.

Bij elk beleidsonderzoek speelt verder de onderliggende 'beleidstheorie' een belangrijke rol. Je kunt het zien als de schakel tussen beleidsontwikkeling, kennis en beleidsinstrumenten. Echter, meestal blijft de beleidstheorie (of 'interventiologica') impliciet of zelfs verborgen. Het is dan ook van belang om meer inzicht te krijgen in methoden en technieken die de beleidstheorie en de merites daarvan aan het licht kunnen brengen. Het transparant maken van de beleidstheorie is van belang in alle fasen van het beleidsproces en daaraan gekoppeld beleidsonderzoek.

Ex post evaluatieonderzoek wordt toegepast op nagenoeg alle beleidsdomeinen. In veel gevallen is het zelfs verplicht, zoals subsidieregelingen bij de rijksoverheid of de beleidsprogramma's van de Europese Unie. Als gevolg daarvan is een schat aan ervaringen opgedaan met voor evaluatieonderzoek effectieve methoden en technieken. Een overzicht van zulke technieken en de ervaringen ermee geeft beleidsonderzoekers de nodige aangrijpingspunten voor hun eigen evaluatiestudies. Ex ante evaluatie is veel minder in zwang dan ex post evaluatie, terwijl juist daarmee veel ongewenste effecten kunnen worden voorkomen die nogal eens blijken uit ex post evaluaties.

Anno 2016 zijn er meer methoden en technieken voor beleidsonderzoek en beleidsevaluatie beschikbaar dan voorheen. Zo wordt steeds meer gebruik gemaakt van bestaande data, zowel van 'klassieke' CBS-data als van nieuwe databronnen in de vorm van big data en data die via sociale media worden gegenereerd. Hoe kun je daar optimaal gebruik van maken, welke ontsluitings- en analyse technieken zijn daarbij mogelijk en welke vormen van data-analyse zijn daarbij van belang? Ook zijn er nieuwe simulatietechnieken ontwikkeld en is er meer aandacht voor de responsiviteit van onderzoek en evaluatie.

Als onderdeel van de leergang wordt een praktijkcasus gepresenteerd van een uitgevoerd beleidsonderzoek, waarbij een reflectie op dit onderzoek wordt gegeven vanuit voorgaande issues en tevens vanuit de perspectieven van de diverse rollen van degenen die betrokken waren bij dat onderzoek.

De programmacoördinatoren van de leergang,

Dr. P. van der Knaap

Prof. dr. P.H.M. van Hoesel

Leerganginhoud

Door middel van theoretische inleidingen, praktijkvoorbeelden en een casus worden de volgende aspecten belicht:

- Probleemstelling als schakel tussen de beleidsvraag en de onderzoeksopzet;
- De beleidstheorie als verbindende schakel tussen beleidsontwikkelaars en kennisdragers en als aangrijpingspunt voor verkorting van de beleidscyclus;
- Beproefde methoden en technieken voor beleidsonderzoek en beleidsevaluatie;
- Veelbelovende nieuwe methoden en technieken voor beleidsondersteunend onderzoek;
- Het gebruik van big data en sociale media;
- Het vergroten van de relevantie en benutting van beleidsondersteunend onderzoek.

Leergangleerdoelen

- Overzicht van actuele methoden en technieken voor beleidsonderzoek en beleidsevaluatie;
- Inzicht in concrete gebruiksmogelijkheden van de diverse methoden voor onderzoek en de samenwerking met opdrachtgevers en partners;
- Inzicht in de wijze waarop onderzoeksmethoden via een goede vraagstelling optimaal kan worden gekoppeld aan het beleidsproces, beleidsgericht leren en verantwoording afleggen.

Instrumentarium

- Deskundige en inspirerende sprekers;
- (Actuele) literatuur en documenten;
- Uitwisseling van praktijkervaringen;
- Casus met toelichting;
- Netwerkvorming.

Als onderdeel van de documentatie ontvangen de deelnemers het boek 'Kennis voor beleid' (2015), waaraan twee van de zes docenten een bijdrage hebben geleverd. Daarnaast ontvangen zij het boek 'Methoden van beleidsonderzoekers: creatief en oplossingsgericht' (2009). Andere documenten die de deelnemers ontvangen zijn: 'UNEG Ethical Guidelines for Evaluation' (2008), 'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek' (2014); plus een recent artikel van Frans Leeuw en artikel van Peter van der Knaap over beleidstheorieën.

Vorm en doelgroep

De gehele leergang zal bestaan uit zes dagdelen, verdeeld over drie dagen (één dagdeel loopt van 9:15 tot 17:00). De leergang richt zich daarbij primair op:

- Beleidsonderzoekers;
- Toezichthouders;
- Evaluatoren;
- Planbureaus;
- Met een nadruk op regionaal en lokaal niveau (niet exclusief).

*De deelname aan deze leergang is **bepikt tot 24 deelnemers** om de interactie te optimaliseren. Inschrijvingen worden behandeld op volgorde van binnenkomst.*

Vakdocenten

Dr. **Peter van der Knaap** is directeur-bestuurder van SWOV (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid) en tevens voorzitter van het bestuur van Vide, de beroepsvereniging van professionals in het veld van toezicht, inspectie, handhaving en evaluatie. Eerder was Peter directeur doelmatigheidsonderzoek bij de Algemene Rekenkamer en hoofd Beleidsevaluatie bij het Ministerie van Financiën, Rijksbegroting. Artikelen en boeken die hij publiceerde gaan hoofdzakelijk over resultaatgericht beleid, toezichtsvraagstukken en (responsieve, op leren gerichte) beleidsevaluatie. In 2015 verscheen *Success in Evaluation: Why Focusing on What Works will increase Learning from Monitoring and Evaluation*.

Prof. dr. **Peter van Hoesel** is emeritus hoogleraar Toegepast Beleidsonderzoek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) en redactielid van Beleidsonderzoek Online. Daarnaast is hij voorzitter/lid van diverse adviesorganen, bestuurder/toezichthouder bij enkele stichtingen/verenigingen, redacteur van Beleidsonderzoek Online, adviseur bij enkele departementen van de Rijksoverheid. Hij heeft veel gepubliceerd over beleidsonderzoek, waaronder zes boeken: Programmering van Beleidsonderzoek, Beleidsonderzoek in Nederland, Partij voor Eenvoud, Methoden van Beleidsonderzoekers, Management van Beleidsonderzoek, en Kennis voor Beleid.

Prof. dr. **Frans Leeuw** is directeur van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Hij is ook hoogleraar Recht, Openbaar Bestuur en Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek aan de Universiteit van Maastricht (UM). Hij publiceerde meerdere artikelen, rapporten en boeken op het gebied van programma-evaluatie, theorie-gerichte evaluatie, onderwijsevaluatie, performance monitoring en evaluatiebeleid & -planning. Tevens is hij betrokken bij het World Bank IPDET-programma en is hij adviseur voor meerdere organisaties werkzaam in de publieke sector in Nederland en daarbuiten.

Dr. **Valérie Pattyn** is universitair docent Bestuurskunde aan het Instituut Bestuurskunde van de Universiteit Leiden en aan Leiden University College. Valérie werkte voorheen aan KU Leuven Instituut voor de Overheid als onderzoeker, docent en evaluator; en als coördinator van het Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen. Zij combineert beleidsonderzoek met toegepast evaluatieonderzoek voor overheden en NGO's. Daarnaast is Valérie betrokken bij onderzoeksprojecten over beleidsadvies-productie en het gebruik binnen en buiten de ambtenarij. Zij voltooide haar proefschrift naar de evaluatieactiviteit van de Vlaamse Overheid. Valérie is bestuurslid van het Vlaams Evaluatieplatform, lid van Vide en covoorzitter van Policy Design & Evaluation.

René Vogels is markt manager bij Panteia en heeft in zijn professionele loopbaan ervaring opgedaan met strategische branche studies en benchmarkstudies in vele sectoren (transportdiensten, advocaten, notarissen, architecten en ingenieurs). Zijn kennis van veel branches zorgt ervoor dat hij ook voor marktwerkingsonderzoeken een goed aanspreekpunt is. René heeft een grote affiniteit met consumentengedrag en technische ontwikkelingen. René heeft een groot affiniteit met consumentengedrag en de inzet van

ICT in het onderzoeksproces. Binnen Panteia is hij één van de trekkers rond innovaties van de dataverzameling, -verwerking en vooral presentaties. Medewerkers tevredenheidsonderzoek maakt ook deel uit van zijn portefeuille.

Frank Bruijninx is oprichter van HowAboutYou en heeft een paar honderd organisaties ondersteund op het gebied van klantcontact (web, e-mail, call) en onderzoek. Hij heeft gewerkt in veel branches, maar richt zich sinds enkele jaren op de publieke sector. Vanuit deze rol ondersteunt Frank ca. 250 overheden, veel gemeenten, maar ook uitvoeringsorganisaties. Hij benadert dit soort vraagstukken in de volle breedte: van visie en beleid naar klantgerichte operaties, van processen tot medewerkers, van besturing tot

informatie. De afgelopen jaren heeft Frank de stap gezet naar sociale media en open data. Hij wil met zijn deelname aan dit initiatief de kansen van de digitale innovatie benutten: beter beleid is een keuze (voor data).

Dr. **Marike Knoef** werkt als universitair docent aan de Universiteit Leiden en als fellow bij Netspar en de Raad van Organisatie Adviesbureaus (ROA). Zij studeerde Econometrie aan de Universiteit van Tilburg en is in 2011 gepromoveerd op haar proefschrift "Essays on Labor Force Participation, Aging, Income and Health". Marike heeft ervaring opgedaan bij CentERdata, het CPB en de SER. Haar interesses omvatten onderzoek op het gebied van sociale zekerheid, arbeidsmarkt, inkomens en pensioenen. Ze geeft masterclasses

over deze onderwerpen aan de TIAS School for Business and Society. Onlangs ontving ze een subsidie van Netspar voor een van haar onderzoeksprojecten over pensioenen, consumptiebehoeften en ouderenzorg.

Drs. **Frank Willemsen** werkt als senior research consultant bij het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Hij studeerde Methoden & Technieken aan de Universiteit van Amsterdam en werkte daarna tien jaar als data analyst / onderzoeker in het marktonderzoek. Naast het uitbesteden van contractonderzoek aan bureaus en universiteiten bestaat zijn huidige werk uit het verkennen en analyseren van nieuwe (Big) databronnen.

Marco Bik is sinds 2012 proceseigenaar onderzoek en (beleids)informatie bij Gemeente Rotterdam waar hij zich bezig houdt met het inrichten en (door)ontwikkelen van de onderzoek- en informatiefunctie van de Gemeente. Sinds 2014 is Marco algemeen bestuurslid van de Vereniging voor Statistiek en Onderzoek (VSO); met taakvelden: positionering VSO-bureaus, methoden, benchmarks en Big/open data. Voorheen was hij strategisch adviseur onderzoek, onderzoekmanager en onderzoeker/projectleider ook

binnen Gemeente Rotterdam waar hij achttien jaar aan de slag is.

Vrijdag, 4 november 2016

Dagdeel I:

Bijdrage van beleidsonderzoek aan doelmatiger beleid

- 09:15 Ontvangst met koffie en thee
- 09:30 **VAKDOCENT: Dr. P. (Peter) van der Knaap**
- Welkomstwoord en korte kennismaking met de deelnemers onderling;
 - Delen van de doelstellingen van de leergang van ieder afzonderlijk onderdeel;
 - Het doel van beleidsonderzoek en beleidsevaluatie: ontwikkelen, leren en verantwoorden;
 - Het belang van adequate onderzoeksvragen en -methoden;
 - Beleidsonderzoek met impact in de praktijk;
 - Inleiding en toelichting van een beleidsonderzoek als casus.
- 11:00 Pauze
- 11:15 **VAKDOCENT: Prof. dr. P.H.M. (Peter) van Hoesel**
- Probleemstelling als schakel tussen bevraagd en onderzoekopzet:
- Beleidscontext, beleidsfase en kennisbehoefte;
 - Vertaling bevraagd in onderzoekprobleemstelling;
 - Relatie onderzoekprobleemstelling en onderzoekopzet;
 - Een korte analyse van de probleemstelling in de casus.
- 12:30 Lunch

Dagdeel II:

Responsief en innovatief onderzoek voor een opdrachtgever

- 13:30 **VAKDOCENT: Prof. dr. F.L. (Frans) Leeuw**
- De beleidstheorie:
- Gebruik van bestaande en innovatieve onderzoeksmethodieken;
 - Ex ante en ex post: de rol van evaluatie en monitoring;
 - Hoe kan een onderzoeker de beleidsmaker het best van dienst zijn;
- 15:30 Pauze
- 15:45 **VAKDOCENT: Drs. F. (Frank) Willemsen**
- Het gebruik van registers en andere databestanden voor beleidsanalyse
 - Nieuwe mogelijkheden voor data-gebruik door beleidsonderzoekers
- 17:00 Einde eerste cursusdag

Dagdeel III:

Nieuwe methoden en technieken voor beleidsondersteunend onderzoek

09:15 Ontvangst met koffie en thee

09:30 **VAKDOCENT: Dr. V.E. (Valérie) Pattyn**

- Van 'klassiek' naar 'realistisch' beleidsonderzoek: van universele doelmatigheid naar "wat werkt in welke context voor wie"?
- Zoeken naar patronen in de complexe beleidsrealiteit via Qualitative Comparative Analysis;
- Praktische handvatten voor een goede methode keuze en methode toepassing aan de hand van de casus.

11:00 Pauze

11:15 **VAKDOCENT: Dr. M.G. (Marike) Knoef**

- Buikbaarheid van data en ontsluiting van gegevens;
- Onderzoek doen met databestanden van CBS;
- Data-analyse en koppeling van databestanden;
- Praktische toepassing aan de hand van de casus.

12:30 Lunch

Dagdeel IV:

Gebruik maken van (big) data en sociale media in de onderzoekspraktijk

13:30 **VAKDOCENT: R. (René) Vogels**

- Toepassen van (big) data en onderzoekinzichten;
- De effecten van (big) data op de beeldsvorming op lokaal niveau;
- Praktische toepassing aan de hand van de casus.

15:30 Pauze

15:45 **VAKDOCENT: F. (Frank) Bruijninx**

- Gebruik van sociale media binnen beleidsonderzoeks sociale media in onderzoek: stand van zaken
- Case: vluchtelingendebat
- Analyse op basis van semantiek: samenspel tussen online media, taal en psychologie
- Interactief: wat kun jij hier morgen mee doen? Praktische toepassing aan de hand van de casus

17:00 Einde tweede cursusdag

Dagdeel V:

Inzichten verschaffen in de complexiteit van effectieve ondersteuning van beleid aan de hand van een casus

- 09:15 Ontvangst met koffie en thee
- 09:30 **VAKDOCENT: M. (Marco) Bik**
- Visieontwikkeling waarbij deelnemers een rol spelen in een case, zijnde:
- Het hoofd Onderzoek bij een grote gemeente;
 - Een ingeschakeld beleidsonderzoeksbureau;
 - De betrokken beleidsmaker die niets met het onderzoek kan of denkt te kunnen;
 - De toezichthouder die een oordeel moet vellen over de doelmatigheid van het onderzoek.
- 11:15 Pauze
- 11:30 Bespreking van de uitkomsten van de casus met de deelnemers:
- Presentatie van de casus;
 - Aanpakken van ondervonden problemen en mogelijke probleemoplossende scenario's;
 - Algemene evaluatie van de casus; effectieve omgangsvormen tussen stakeholders van beleidsonderzoek.
- 12:30 Lunch

Dagdeel VI:

Kwalitatieve methoden voor beleidsonderzoek & evaluatie van de leergang

- 13:30 **VAKDOCENT: Prof. dr. P.H.M. (Peter) van Hoesel**
- Diepte-interviews, groepssessies;
 - Veldobservaties, casestudies;
 - Kwalitatieve simulatie, praktijkexperimenten;
 - Zelfreportages en visitatie;
 - Raadplegen experts en Delphi-methode.
- 15:00 Pauze
- 15:15 **VAKDOCENTEN: Dr. P. (Peter) van der Knaap, Prof. dr. P.H.M. (Peter) van Hoesel**
- Evaluatie van de leergang: Welke lessen gaan we in praktijk brengen?
 - Koppeling van voorgaande onderwerpen aan ervaringen deelnemers
 - Korte evaluatie & terugblik op onderwerpen van de leergang
- 17:00 Korte afsluiting van de leergang, aanvang borrel

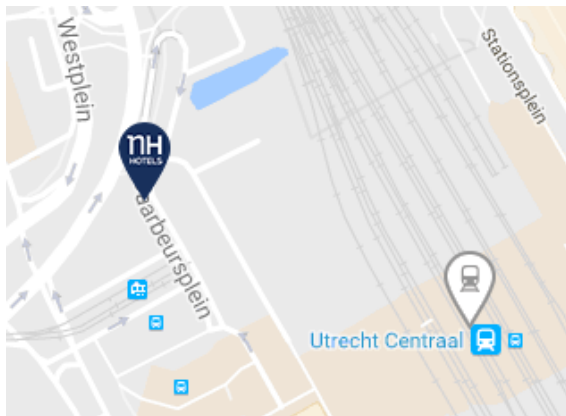
Algemene informatie

DATA

4, 11 en 18 november 2016

LOCATIE

Hotel NH Utrecht
Jaarbeursplein 24
3521AR Utrecht

ORGANISATIE

De cursus is een initiatief van ScienceWorks. ScienceWorks is daarmee verantwoordelijk voor het programma en de organisatie.

AANMELDING

U kunt zich aanmelden via de [website](#). Na ontvangst van uw registratie ontvangt u een bevestiging van deelname en een routebeschrijving.

Wij verzoeken uw **registratie tot 20 oktober** aan ons door te geven.

KOSTEN

Kosten voor deelname aan de cursus bedragen € 1.650,-. De deelname van VBO- en VSO-leden bedraagt € 1.450,-. In dit bedrag zijn alle lunches, de afsluitende borrel en de cursusdocumentatie inbegrepen.

Alle genoemde bedragen zijn exclusief 21% BTW.

BETALING

Betaling dient vóóraf te geschieden. De factuur ontvangt u samen met uw bevestiging en de routebeschrijving.

ANNULERING

Indien u onverhoopt verhinderd bent de cursus bij te wonen, is het toegestaan een vervanger gebruik te laten maken van de reservering, mits de naam van de vervanger vóór aanvang van de cursus wordt doorgegeven aan ScienceWorks.

Annuleren is mogelijk tot 20 oktober. Bij annulering vóór deze datum wordt € 95,- aan administratiekosten in rekening gebracht. Na 20 oktober is het volledige inschrijfgeld verschuldigd.

REGISTRATIE

<https://scienceworks.nl/leergang-onderzoekmethoden-en-technieken-voor-doelmatiger-beleid-2016/>

CONTACT

ScienceWorks
Mauritskade 5
2514 HC Den Haag

T: +31 (0)70 346 25 05

E: info@scienceworks.nl

W: www.scienceworks.nl